

Overweging: 22e zondag door het jaar

Thema: Gebruiken en rituelen bewaren

Lezingen: Deuteronomium 4,1-2,6-8 en Marcus 7,1-8.14-15,21-23

Zondag 1 september 2024

Joost Koopmans

Het is een bekend gegeven dat medelanders uit Moslimlanden hun geloof hier strikter beleven dan dat hun geloofsgenoten dat in eigen land doen.

Hetzelfde deden ook de Brabantse boeren die indertijd hun grond verruilden voor bijvoorbeeld die in Canada. In dat vreemde land bleven ze veel trouwer aan hun katholieke wortels en de traditie van de kerk dan hun familie die hier achter bleef.

Veel allochtonen en emigranten vinden in hun moskee en kerk ver van eigen land een stukje thuis, en daarom houden ze er zo graag en sterk aan vast.

De joden hebben in hun geschiedenis vaak ongewild moeten emigreren. Ze werden in ballingschap gedreven, gedeporteerd. En daar in de verdrukking bewaarden ze hun identiteit door strak vast te houden aan de regels en wetten van thuis, die al sinds Mozes werden onderhouden. De trouw aan de gebruiken, rituelen en regels van de Thora hield hen als volk overeind. Zo wordt gezegd: "De joden hebben niet de sabbat trouw bewaard, neen, de trouw aan de sabbat heeft het joodse volk bewaard en bijeengehouden". Een prachtgedachte!

Als mensen vaste regels naleven, dezelfde gebruiken en rituelen hanteren, scheidt dat een band. De Thora, de leefregel die Mozes hun gaf, schiep – vooral in den vreemde – een band tussen de mensen onderling en tussen volk en God.

Maar rituelen en vaste gewoonten hebben nog een functie. Ze maken het leven een beetje makkelijker. Je hoeft niet iedere keer te denken: Zal ik zus of zo, of: wat zullen we vandaag eten? Want op vrijdag eten we vis, en op zondag krijgen de kinderen frites.

En hier in de kapel hebben de meeste mensen zo'n beetje een vaste plek. Sommigen zitten nooit achterin, anderen altijd aan de kant van het orgel, en weer anderen voelen zich achterin het meest op hun gemak. Zo hoef je eigenlijk nooit te denken: Waar zal ik nu eens gaan zitten? Vaste regels gebruiken, rituelen maken het leven een beetje overzichtelijker. Rituelen die mensen samen volgen, scheppen een onderlinge band.

Maar .. er kleven ook gevaren aan rituelen en regels. Regels kunnen verstikken en belemmeren. Zo had bijvoorbeeld de sabbatrust en de zondagsrust de bedoeling om mensen vrij te maken en terug te brengen bij de bron van ons leven. In de praktijk echter gingen veel mensen de zondag ervaren als de meest saaie en bedrukkende dag van de week, waarop niets mocht. En in sommige protestantse streken van ons land is dat nog steeds zo. Regels gaan mensen verstikken, wanneer ze doel in zichzelf worden en niet meer worden gezien als een middel tot een doel, namelijk: God aanwezig doen zijn in het dagelijks leven.

Rituelen kunnen leiden tot schijnheiligheid en hypocrisie. Zo blijkt in het Evangelie van vandaag dat er mensen zijn die de reinheidsvoorschriften zo belangrijk gaan vinden dat ze concluderen dat je, wanneer je daarmee in de fout gaat, dan ook in de ogen van God niet meer voldoet. Tradities, hoe waardevol ook, worden dan boven alles gesteld. Of de leerlingen van Jezus nog goede mensen zijn, wordt afgemeten aan het houden aan rituele reinheidswetten.

Als je zo bezig bent, zegt het Evangelie ons, ben je huichelachtig bezig. Het is goed als er regels zijn die de zondagsrust beschermen, en tegen reinheidswetten valt niets in te brengen. In de middeleeuwen ging de pest aan de Joden voorbij omdat ze zich aan die wetten hadden gehouden. Maar het gaat telkens om de vraag wie daarmee gediend wordt. Als door het onderhouden van de sabbatrust een mens in nood niet wordt geholpen, schiet je voorbij aan de bedoeling van de wet. Als je de reinheidsvoorschriften zo zwaar laat wegen dat je dan anders in Gods ogen niet meer zou meetellen, wordt de wereld omgedraaid. Dan ontstaat er een huichelachtige situatie. Mooie handen heb je dan, dat wel, maar je hart zit niet meer op de goede plaats.

Tot slot toch deze vraag: Welke kant moet vandaag de dag het grootste accent krijgen als het gaat om godsdienstige regels en gebruiken: de positieve waarde of de gevaren? Het is duidelijk dat Jezus in de Evangelie lezing vooral waarschuwt voor de gevaren. Maar is schijnheiligheid tegenwoordig wel het grootste gevaar dat ons, gelovige mensen, bedreigt? Vraagt de huidige tijd niet juist om een positieve waardering van regels, rituelen en tradities? Er zijn de laatste decennia zoveel gebruiken en gebaren weggevallen, dat er ook een heel stuk levend geloof is weggevallen.

Als mensen nooit meer een kruisteken maken of een kruis in huis hebben hangen of een ander religieus symbool of beeld; als we nooit meer met andere mensen over ons geloof spreken, of er nooit meer iets over lezen in ons eentje, als we niet meer naar de kerk gaan en er helemaal geen zondagsrust meer bestaat, ja: dan verdwijnt God langzaam uit ons bestaan, de christen- in- jou slaapt in.

De trouw aan de sabbat heeft het joodse volk bewaard en bijeen gehouden. Mag je dan ook zeggen dat christelijk Nederland door de verwaarlozing van de zondag en van religieuze gebruiken een generatie verloren heeft? Christus- in- hen heeft geen kans gekregen. Hoewel er altijd weer individuen uit die generatie opnieuw op zoek gaan!

Hoe dan ook, het lijkt me goed om juist nu het accent weer opnieuw te leggen op de waarde van gebruiken, gebaren en regels. Niet omdat iemand, of omdat de kerk ons zegt dat dat moet, maar omdat we zelf ontdekt hebben dat deze of die vorm ons helpt ons geloof levend te houden, ons helpt om trouw te blijven aan de bron van ons leven, ons helpt om ruimte te maken voor God in ons leven.

Trouw- trouw aan andere mensen, trouw aan mezelf, trouw aan wat van waarde is, trouw aan God - kan blijkbaar niet zonder enige mate van discipline.

Ja gelovige mensen zijn vrije mensen, maar ook mensen met zelfdiscipline.